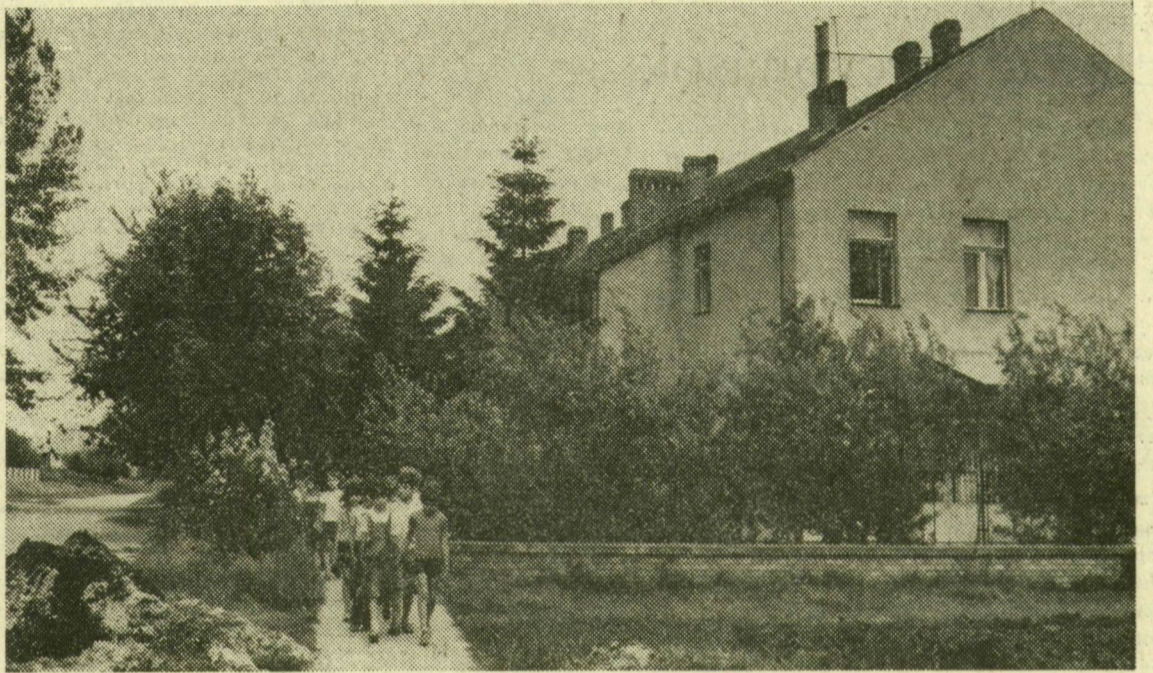

Pusztaszeri tudósítások

Pusztaszerre a vezérek vitték a bajt. Azt beszéljük, ha a dárdavető Árpád apánk nem e tájékon törvénykezett volna, kései utódainak eggyel kevesebb lenne a gondjuk. Így mintha az emlékoszlopra telepedett turulmadár hosszú árnyékot vetne a hét vezér feje fölé. A szegedi járás északi mezsgyéjéhez tapadó község látszólag távolesne mindentől. Erdei Ferenc át is szeretne volna kereszteni a falut a Város és vidéke című könyvében Újpusztaszerre. Dékány Ferenc pusztabíró meg a mostani Munkástelepre gondolta a települést, hogy az öreg Bóbis birtokából szakítsanak a szegények, ne az övéből. Mégis hiába, mert a tíz évvel később, 1934-ben, a mai helyére fészkelte magát a falu. Jelenleg a 4 ezer 892 hektáros birtokból 240 hektár a belterület. Ha Szegedről közelítünk az újpusztaszeri homoktengerben: balról Bánfi István, jobbról pedig Somodi Sándor tanyájával kezdődik a pusztaszeri határ. Befelé tartva, a téész paprikaszántója mellett, a futballpályánál érhető el a falu. Iskola, játszótér, a tanácsháza és a vízmű után, Tömörkény felé fordulva, a tűzoltó-szertár meg az emeletes házak köszönnek el. Betonút visz az Újmajorba — onnét látható a Büdösszéki-madárrezervátum. Kilométerekkel odébb. A Bagi-szélmalom már majdnem Pálmonostora, míg a Kossuth-major és a hét vezéres emlékoszlop, az arborétummal, a téész területére esik. Az E5-ös út is leszel egy darabot a birtokból, de a valamikori Géczy-kocsmái elágazásnál kezdődnek a pusztaszeri tanyák. Kaczúr Pálé, Apró Ferenc tészpárttitkár emlékezete szerint, az 501-es számot viseli, a Sávayé mellett.

Tanyai szeretetház

Sok fájdalommal él már ilyenkor az ember — mondja a 74 éves Vigh Istvánné, mikor botjára biccentve mutatja, hogy kétszer operálták a bal szemét. Egyikre teljesen vak, a másikkal is alig lát. Azonkívül erős tüdőgyulladás és szívnagyobbodás kínozza. — *Nem is én vagyok már én* — invitál befelé. Etel néni a 425-ös kisteleki tanyájából kényszerült ide. Már hetedik éve él a pusztaszeri sarokban. Főtt ételt és hajlékot kap. Nem egy hercegi pompa a kicsi melléképület, de ágy, sublót, asztal, szék, tűzhely, meg egy nyaláb gally elfér benne. Etel néni, ha elunja a fekvést, a sarokba dobált rongyokon, vagy a kutyaól melletti sámlin üldögél. A nyugdíjából fizeti eltartását, és szinte dicsekszi: Ha lenne egy pohár bor, még jobban érezné magát.

Meghallván ezt a szállásadó másik özvegy, *Géczi Lajosné*, viccesre csavarja a beszédet: „*Elég lesz már mára, Etel, mert a végén te fogsz eltemettetni engem.*” Ezután ő sorolja fájdalmait.

— Majdnem agyonütött a kút. Rámesett az ostorfa, még szerencse, hogy a vállam meg a karom fölfogta az ütést. Szegény Etel jobban jajgatott, mint én.

A keserváradat kiapadása után tudódik ki, hogy Etel néni a hetedik elesett ember, akit fölkarolt.

— *Hogyan szól az egyezség?*

— Főzők, mosatok rá, és ad érte, amit ad, de nem a fizetségért segít. Megsajnálom, ha már nem kell máshol. Mondták már, sokan, miért nem nyitok szeretetotthont.

Bent, a nagy épület folyosóján, dióhéjban összegeződik a pusztaszeri 1. tanya múltja.

— Harminchatodik éve vagyok özvegyen. Valamikor kocsmánk és cséplőgépünk volt. Mindenünket elvettek, kismemmiztek. Húsz évig voltam reakciós kocsmáros, és most is fizetek 4 ezer 100 forint adót, pedig úgy tudom, hetven év után már mindenkinek elengedik. Amióta az eszem tudom, dolgozom, sohasem tudnék tétlenségben lenni. Ameddig bírtam, a permetezőzt is a hátamra vettem. Régen én vezettem a cséplést, és az ágyaspálinkámért az attasék többször is megálltak a vendéglőnél. Most is azért engedek a házamba idegeneket, hogy ne unatkozzak. Lányom Pesten él, Magdi unokám a világot járja, néptáncos, Lajos meg Kisteleken lakik. Valamikor én is onnan kerültem ide, én vagyok a Kordás bíró lánya. Tudom, ennek semmi köze, hogy egy fillér nyugdíjat se kapok. Mondják is, ha hatvanéves fejjel beléptem volna a közösbé, még ha semmit-tettem volna, hozná a postás...

Nyugdíjasok, ha összefutnak...

A falu másik oldalán Kordás néni a kapájára támaszkodva panaszkolja, hogy nem kap szántóembert a kertjébe, pedig a téész igazán segíthetne rajta, hiszen az ura alapítója volt a szövetkezetnek. Mint mondja: bele is betegedett szegény a sok éjszakázásba. A halál is hamarabb utolérte emiatt. A beszélgetőtársak biztatására még az újság is előkerül, amelyikben *Kordás József* is „le van véve”. *Korom Sándorné* jegyzi meg: „Többet érdemelne Jusztika, meg mink is, mert mink még a közösbé is dolgoztunk 10 évet. A mostani bolti árakhoz képest, bizony, kevés a kétezer-valahány száz forint.” *Sándor Jánosné* teszi ehhez: — Ugyan, a hat gyerek mellett hová is tudott volna menni, de az is igaz, hogy az ura után kap nyugdíjat. En egyedül élek, és maszekkal forgattattam meg a kertet. Muszáj volt odaadni a dülleddzeműt, bármennyire is nehezen jött — és a villanyoszlopnak veti a hátát.

Az igazmondás rokonai alapon keletkezett, a Rózsa Ferenc utca hűvös fái alatt, Munkástelepen. Koromné, Veronka éppen a kis pulykákkal indult a tanyára, Kordásné, Jusztika az utcafrontot kapálta, míg Sándorné, Etuska a libákat fordította visszább a sarokról. Mondom: örömejt jöttem inkább.

Etuska segít:

— Megmondom összintén, én nem panaszkodhatom, hál' istennek, tudok tartani jóságot, és még bírom magam. Előtte a Dakó-majorban, a csirkéknél dolgoztam. Mire nyugdíjba kerültem, ki is tüntettek. A miniszter írta alá, hogy kiváló lettem. Igaz is, szinte éjjel-nappal el voltam foglalva a baromfival, de kicsi korom óta oda kényszerültem a dologhoz.

Gázlánglobbantás

Aki csak teheti, a faluban vált portát a fiának, hogy aztán maga költözzék bele. Ugyanis *Bitó Antal* tanácselnök egyik keserése, hogy az úthoz közelebb települt falu sem tudja megtartani a fiatalokat. Messzebbre vágynak. Nemrégén 400 meghívót küldtek szét, tudakolván együtt: *milyennek szeretnék a jövőt, hová, mit is építsenek?* Nem számoltak telt házzal, de, hogy a KISZ-titkárnak az utcáról kellett becsalni egy névnapozni induló csoportot, arra senki sem gondolt. Így se voltak tizen.

Tágas iskolája, szép óvodája épült Pusztaszernek, s látható benne az *akáé emberek munkájának*. Amint hírült sokan, áldoztak szabad idejüket, hogy a falu se legyen hátrébb a többitől. Betegszobát, ebédlőt, gépházat, fürdőmedencét alakítottak gyermekeknek. Akkoriban félték, hogy szűk lesz majd az épület, s most szinte megdöbbenéssel veszik tudomásul, hogy nem az. A tanácselnök szerint egyik oka, hogy a három kicsi téész egyesítése után valósággal elmenekült a falu, mert a téészvezetés a katonákra és a diákokra alapozta az erősödését. Főleg a fiatalok fogták a kalapjukat, és emiatt szinte megállt az élet. Régebben 30—40 gyerek is született egy évben, tavaly például csak tizenhat. Ugyanakkor harmincnégyen köszöntek el örökre az élettől. A fölkinált telkekből is 20—23 elkert, és építettek is rá ezelőtt, de tavaly csak kettő portát sikerült eladnia a tanácsnak.

Időközben gyarapodott, gaz-

dagodott a község. 1980-ban tiszteletes orvos rendelő épült a segédjegyző rendbehozott krumpolis pincéje helyére. Mivel nagyon nyomasztó volt az áldatlan állapot, tanácsadót, babakocsitárolót, fogász- és gyógyszerészszobát ragasztottak a rendelőhöz.

Épült a faluban kis ABC, takarékszövetkezeti iroda, és az idén *Katona János* nyitott boltot.

Ennek ellenére a falu 2500-as lélekszáma 1900-ra apadt. Erről a tanácselnök így vélekedik: A vízbe dobott kő ütötte hullámokhoz hasonlítanám a falusi vándorlását. Előbb nagy lendülettel eliramodnak, majd szépen visszasimulnak a természetes környezetükhöz.

A föld visszacsalogatja még a városba bújó, rögszerető fiait — egyezünk meg reménykedéssel, és az időre bízzuk a beteljesedést. Két éve kivitték a Munkástelepre a vizet. Nem fúrtak drága pénzért mély kutat, hanem a falusi vízműről csatlakoztatták az egyik ATIVIZIG szocialista brigád javaslatára. A három kilométeres vezeték majdnem 1 millió forintot spóroltak. Az ott élők 10 ezer forintot fizettek portánként, és némi keserűséggel mondta egyikük, hogy most már legalább ennyit ér a telek.

Nagy a reménykedés a faluban, hogy augusztusban belobbanthadják a gázfűtőházakat. Már lefektették a csöveket, és a téész paprikaszárítójától hozzák be a gázt. Megvan hozzá a pénzük, hatezer-ötszáz forintot szedtek össze házanként, és aki egy összegben kifizette a pénzt, annak kedvezményt adtak. Előbb úgy volt, hogy a téész nem segít, de az olajválság miatt ők is nekiveselkedtek. Az Árpád-, a Kossuth- és a Dakó-majorba juttatják el az olcsóbb tűzrevalót. *Bitó Antal* tanácselnök öröme így hangzik:

— Rendkívül okos tanácsokat adtak a vízesék is, de a dégazosokra sem lehet panaszkodni. Előbb úgy volt, hogy a vállalat ássa az árkokat, de ők ajánlották: vegyük berbe tőlük az árokásót, és akkor jóval olcsóbb lesz. Valóban így 20 ezer forintot kifutotta, ha ők hivatalosan csinálják, a tiszterese se lett volna rá elég. Azonkívül három ember maszekban megcsinálta a csősütést, mi meg fúrtuk nekik a lyukakat. Akkor ajánlották föl, hogyha szerzünk csöveket, ők augusztusra meglobbantják a fűtőházakat. Voltunk már Solymáron, és az igazgató ígerte is, hogy segít.

A beszélgetés végére marad a summázat: biztos elmozdult a falu a mélypontról, mert hűszban jelezték, hogy építeni szeretnének házat a falu szélén. Talán azért is, mert szép lassan mindene meglesz a falunak, és aki mégis nagyon akar menni, a tizenhét buszjárat valamelyikével bedöcöghet Szegedre.

Béltekyek

Népes családnak nincs híján Pusztaszer. Szöriek, Béltekyek behalózzák nemcsak a falut, hanem az országot is. A pusztaszeri nagypusztá széléből széledő *Bélteky familia* leszármazottai a mostani falu formálói közé tartoznak. Sándor bácsi tanyai tanácsstag volt, Sándor fia párttitkár az állami gazdaságban, a másik ágról eredő István brigádvezető, Lajost is a mindennapok helytállóhoz sorolják. Ráadásul még tagja is a tanácsnak. A lányok közül Ilona, Irén, Annus, Rózszi hazahozta a vót Pusztaszerre. Maca is csak egy lépéssel került odébb a kisteleki Rácz-sorra. Jolánka, Kecskeméten a piarista gimnáziumban folytat apai teendőket. Magdolna Pestre került. A fiúk közül József, Üllön nagypapa, Gergely Szegeden, Géza pedig a fővárosban él családjával.

A vők is beilleszkedtek a nagycsaládba, mindenki mindenkihez elment a lakodalomba, és ott úgy segítettek a másikon, ahogy tudott. Amikor a fűtőcsőre otthonosodott Márton vővel vettük sorra a rokonságot, nem volt elég a kezünk ujja. Muhel anyai családjai, tizenegyen nevelkedtek az ősi tanyán. *Tabitha Márton* a marosvásárhelyi katonakodás után megjárta a fogság poklát, majd szatocsboltot nyitott a Munkástelepen. Elvette az egyik Bélteky lányt, majd idővel beállt a szövetkezetbe. Később a gázosoknak is ő volt a csőze.

Ahogy az alkalom engedte, hízalt és formás házat emelt. Most köttette be a gázt, és ha nem lenne olyan horribilis összeg, venne ő is „nyomogatót” CB-rádiót, hogy a Makóra települt Marci fiával gyorsabban szót váltson. Szerinte a mostani gázdagokat nem lehet úgy számon tartani, mint a régieket, mert a látszat sokszor csal. Lehet, hogy aki rongyokban jár, az a milliómos, aki pompával — eladósodott. A kor hozza azt is, hogy a Bélteky fiúk és Bélteky lányok jóval kevesebb unokát ringatnak, mint annak idején az öt-Bélteky mama. A korábbi faluszerke hirtelt összetartás is már lassan csap a temetésekre szorítkozik. Bár Korom Sándorné úgy tudja, hogy az öccse Miskolcon és Bélteky Gergely Szegeden még tartják a komaságot. Esztendőben egyszer családostól fölkeresik egymást. Elbeszél a gyerekkori csínytevéseket, isznak rá néhány pohár bort. Az is divat mostanában, és nemcsak a népes családoknál, hogy akik korábban mutató házat építettek, mikor már szétröppentek a gyerekek, eladják és vesznek vagy építenek kisebbet, praktikusabban. A Bélteky vők közül, *Pataki Ferenc* hallgatott a gyerekek hívó szavára, beköltözött Szegedre, de haza-haza néz a rokonokhoz, hogy jobban teljenek a nyugdíjas évek. Az sem titok, hogy *Megyesi Mihály* sógor is vett Ildikó lányának Szegeden lakást. Pedig a „kíső” is tető alá hozott egyet Pusztaszeren...

MAJOROS TIBOR